

Disertační práce Mgr. Josefa Dvořáka TRANSFORMACE OBĚTI V PÍSMU, TEOLOGIE OBĚTI

Oponentský posudek

Předložená práce navazuje na bádání tzv. pražské biblické školy, a sice jednak tím, že sumarizuje výsledky práce jejích protagonistů a dalších českých badatelů, jednak tím, že pracuje její metodou, tj. syntetizuje biblické bádání s bádáním religionistů a teologů; v tom smyslu navazuje i na dílo Karla Skalického, který v římském exilu postupoval kompatibilně s pražským bádáním tím, že jako teolog zohledňoval bádání v religionistice a biblické vědě. Od pražské školy i od Karla Skalického jsem mnoho přijal (a jako farář jsem byl třetím Bičovým nástupcem v Domažlicích, což vytvářelo i blízké osobní vazby) a raduji se, že mladí badatelé jdou v jejich šlépějích.

Práce je napsána pěkným, trochu archaizujícím (místy neuměle archaizujícím) jazykem, překlepů je minimálně (v poslední třetině práce jich ovšem rapidně přibývá), pravopisných chyb je minimálně s tím, že respektuji autorův zřejmě záměrně individuální pravopis např. při užívání velkých či malých písmen a rozkládání slov, která dnes v češtině píšeme obvykle složeně. Obligátní doktorandské chyby v příčestích –li/ly jsou v práci jen dvě, jednou je –ly místo –la (neutr. pl.).

Teologické výhrady k obsahu práce nemám, některé otázky jsou zmíněny níže.

Práci doporučuji k obhajobě,

mám k ní ovšem některé kritické poznámky, které by měly být podle mého názoru předmětem obhajoby.

- 1) Diskrepance mezi názvem práce a obsahem práce, diskrepance mezi názvy jednotlivých kapitol a jejich obsahem. Neustále jsem si při četbě kladl otázku, o čem práce vlastně je. S ohledem na obsah i doktorandův vlastní závěr soudím, že tématem je „Kristus jako král, prorok, kněz a oběť v kontextu Starého zákona a starověkých náboženství“. Teologie oběti je implicitně v práci nějak obsažena, ale jako systematicko-teologické téma explicitně pojednána není. První tři kapitoly mají v názvu pojem Desakralizace, který není nikde vysvětlen a v textu se objeví jen na jediné straně 78, kde najdeme i výrazy demytizace a přeznačení. (Podobně jako termín transformace oběti je v práci užít jen na dvou místech, poprvé až na s. 189). Vhodný název pro tyto kapitoly nemám, literárně nevhodný, ale výstižný by asi zněl Co by měl vědět teolog o staroegyptských (mezopotámských, starokanaánských) kořenech biblických pojmů král, kněz, kult, chrám a Bůh. Název poslední kapitoly Biblicko-kérygmatické vyznání víry ve starém Izraeli je s ostatními názvy zcela nesourodý a myslím, že to mohly být kapitoly dvě (rozsahem jde o polovinu práce), nejprve zohledňující starozákonní význam sledovaných pojmů a pak vyústění v Kristu. Neadekvátnost názvů je tím nápadnější, že práce má logickou vnitřní strukturu, názvy podkapitol jsou ve všech kapitolách symetricky analogické a ukazují i jistou gradaci (božský král, božný král, bohabojný král). Snad

je tedy z mého textu jasné, že nekritizuji, jak je práce napsána, ale jak jsou jednotlivé dobře napsané části i celá práce onálepkovány.

- 2) Druhým tématem k obhájení jsou podle mého názoru použité zdroje práce. Práce je zdařilou kompilací českých a do češtiny přeložených prací a opírá se pouze o tři cizojazyčná díla, z nichž jedno je cizojazyčný sborník vydaný v Praze (cizojazyčné lexikony aj. pomůcky nepočítám). Převaha česky psaných prací je vzhledem k tématu práce pochopitelná, nicméně k metodě pražské biblické školy vždy patřilo zužitkovat zahraniční bádání, třebaže výběr zdrojů byl dán leckdy spíše vnějšími důvody. Rovněž správné zhodnocení výsledků pražského bádání mimo mezinárodní kontext je stěží možné. Doktorand by tedy měl redukci na české zdroje zdůvodnit a obhájit. Je zřejmé, že upřednostnění přeložených děl dosvědčuje preference pražských badatelů, ale mnohdy ignoruje stav pozdějšího bádání. Nápadné je to např. v citování Jeremiasových výkladů o pojmu abba, které Jeremias následně opustil jako omyl, ale teologové jeho výklady vytrvale citují. Podobně vztah SZ a NZ jako vztah zaslíbení a naplnění byl mezitím podroben vážné kritice.
- 3) A konečně jsem si při četbě kladl otázku, v čem je vlastní přínos předložené práce, a doufal jsem (jako nikoli biblista), že mi to autor objasní v závěru práce. Závěr práce je však jen shrnutím toho, co bylo řečeno dříve, a co i dříve mělo spíše referující než hodnotící nebo rozvíjející charakter. Práce takto napsaná je kompilací českých zdrojů k tématu, přičemž slovo kompilace neužívám negativně, znám jen málo autorů, kteří dovedou dobře kompilovat, a četbu Dvořákovy práce bych jistě doporučil každému teologovi, který se chce poučit o religionistických a biblických souvislostech pojmů, které užívá systematickoteologicky – disertace je v jistém smyslu přednáškovou řadou, kvalitní učebnicí, pedagogicky dobře zpracovanou – průběžné summy výsledků a na konci summa summarum (třebaže autor většinou pracuje metodou control + copy, zatímco by mnohdy bylo vhodné spíše vnést v závěru jakýsi nově formulovaný nadhled). Jsem si vědom toho, že jako nikoli biblista nemohu přínos v tomto smyslu posoudit, protože ten je zřejmě ve výběru materiálu, upřednostnění toho a pominutí onoho. Ale vzdor pochopitelné úctě k autoritám a učitelům vyžaduje disertace kritický odstup, který v disertaci nevidím (biblista a religionista jej tam možná vidí) – minimálně Pokorného tvrzení o blízké parúsii jakožto „Ježíšově závažném omylu“ (s. 143) by systematický teolog neměl ponechat bez komentáře, tak jednoduché to s problematikou eschatologie není. V každém případě, předpokládaným čtenářem práce zřejmě není biblista a religionista, nakonec jde o práci podávanou v oboru systematická teologie, a proto by mu bylo třeba jasněji sdělit, co je konsensuální v oboru a co je autorovou vlastní tezí. Možnost nám to sdělit bude mít autor při obhajobě.

In Domazzlicz oppido, Tust vulgariter nuncupato, die 16. IV. AD MMXVI

Jaroslav Vokoun

